Ч. 228 (10.905). Львів, пятниця 15. жовтня 1926. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 151 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Віз і перевіз.

Суйковський про свою політику на полі шкільництва.

Польська Прес. Агенція подає розмову свого представника з б. мін. освіти **Суйковським** в справі його політики на полі шкільництва. Зараз на вступі Суйковський заявив, що в справі **шкільництва білоруського** не зробив нічого, бо просто не мав на це часу. Зрештою Білорусини не мають відповідних учительських сил.

Щож до **українського шкільництва**, то Суйковського відвідували часто посли з Волині, а також ріжні діячі, але всі вони ставили далекойдучі домагання. Розмова з ними була трудна, бо робила враження, що посли не вміють обертатися в рямках оголошених законів, які прецінь самі ухвалили (Вихід з протестом і співами зі салі — це в устах б. міністра називається, що українські посли ухвалювали ті закони!). Їм здавалося, що міністр має необмежену владу, а також необмежену фінансову спроможність. Кінець-кінців Суйковський признається, що на **Волині** абсолютно нічого не зроблено, бо, мовляв, справа перевірки заяв батьків дітей вимагає багато часу. Таким чином поголоски про переміни в шкільництві на Волині не мають найменших основ.

Не менше недорічні вістки про шкільні зміни на **Холмщині**, якої закон з 31. липня 1924 р. зовсім не торкається. У висліді ці поголоски мали той відємний наслідок, що заохотили „пшевудцуф рускіх" до агітації у грубешівському повіті, яка, слід додати, їм зовсім не повелася.

Одначе найбільше сплетень створено на тему українських шкіл у **Львівській** Кураторії. В дійсности справа представляється так: Перед кількома роками мін-во освіти виробило програму т. зв. комасації народніх шкіл, яка зводиться до того, що замісць кількох однокімнатних шкіл твориться одну школу з більшою скількістю учительських сил. Розуміється, ідеалом було би створення народних шкіл із 7 відділами в цілій державі: цю здорову, по европейськи схоплену реформу переведено з великим вкладом енергії і виконано у великій мірі в часі урядування Ст. Грабського. Розуміється, що села, позбавлені школи, з початку протестували, але коли переконалися про дійсні користи з того, скоро погодилися з тим фактом.

Згідно з тим пляном Львівська Кураторія в порозумінні з міністерством ще в часі урядування Стан. Грабського знесла 46 таких дрібних шкілок, прилучаючи їх до шкіл в більших сусідніх оселях. 21 з тих шкілок звернулося до Кураторії з проханням залишити їх на місці, мотивуючи свої прохання тим, що ці школи призначені для дітей польських осадників, т. зв. мазурських, які не зжилися ще так дуже з новим окруженням, щоб могли посилати свої діти до шкіл утраквістичних або українських. Кураторія негайно узглянила ті прохання, отвираючи на ново звинені школи.

В справі дальшого комасування шкіл переведено кореспонденцію між мін—вом освіти і Львівською Кураторією — одначе досі провірки над можливостями нових комасацій не покінчено і тому ніяких нових розпорядків у цій ділянці Суйковський не видав.

При кінці хвалиться Суйковський тим, що за весь час його урядування не вплинув до мін—ва ані один протест від заінтересованого і начебто пошкодованого його політикою польського населення.

Невдала конференція Красіна у Чемберлена.

Льондон, 13. жовтня 1926.

„Дейли Телеграф" повідомляє, що остання конференція Чемберлена з амбасадором СРСР. Красіном була безуспішна. Красін висловив надію, що англійсько-більшовицькі взаємини вкінці поліпшаться, а СРСР. без сумніву одержить від Англії більшу позичку, яку зужиє для розвитку торговлі з Англією. Чемберлен відповів, що про поліпшення взаємин нема мови, поки триватиме протиангліййська пропаганда СРСР. на землях, які належать до великобритійської держави. Зрештою Красін не виступив із ніякими конкретними предложеннями.

Димісія югославянського уряду.

Б.лгород, 13. жовтня 1926.

Підчас нинішніх нарад кабінетової ради прем. Узунович повідомив телеграфічно короля, який перебуває у Тополях, що цілий кабінет бажає податися до димісії. Король приняв димісію. Скупштину відложать до часу іменування нового уряду. В парл. колах кажуть, що Узунович знову одержить місію утворення кабінету. Вигляди утворення уряду Пашічем малі.

Лейбур Парті за удержавленням копалень.

Льондон 13. жовтня 1926.

На конференції Лейбур Парті в Мергейті член парл. фракції тої партії Дейвісс поставив внесення на удержавлення копалень.

Румунська королева виїхала до Америки.

Париж, 13. жовтня 1926.

Румунська королева Марія відїхала відси до Ню Иорку. При прощанні був кн. Карло.

Знов нова качка.

Український університет — у Стрию...

Варшава, 13. жовтня 1926.

В деяких політичних колах ходять вісти, що уряд Пілсудського, щоб вивязатися якось з міжнародного зобовязання, задумує приступити до оснування українського університету — в Стрию. За тим є нібито і віцепрем. Бартель і мін. Морачевський. Університет мав би складатися з двох факультетів: правничого і фільософічного.

Ювилей Миколи Левитського.

Свято в Зіновєвську.

Попало в наші руки 130. ч. російської газ. „Зиновєвский Пролетарий", в якому є замітка п. з. „Юбилей старого кооператора". В замітці подається, що на вістку про ювилейне свято в Зіновєвську з приводу 48 их роковин громадсько кооперативної і 40 их роковин літературної діяльности славного „**артільного батька**" **Миколи Левитського** відгукнулись масово ріжні кооперативні установи і всякі громадські та просвітні українські організації, як також богато приватних осіб.

Дня 30. вересня ц. р., в день ювилею, шан. ювилят дістав цілу низку привітних телеграм: з Києва, Харкова, Полтави, Виниці, Дніпровська, а дальше з Кримської Соц. Республики, з Кубані, Томська, Якутська й инших місцевостей. Були теж телеграми з Зах. України. Окремо витав ювилята відомий кооперативний діяч Максимов з Ленінграду.

Прилюдне святкування ювилею заслуженого робітника на кооперативній ниві відбулося 3. ц. м., та про це в „Зин. Пролет." не находимо ще ніякої згадки.

Репресії.

Карне слідство проти гол. секретаря УНДО.

У львівському карному суді ведеться карне слідство проти гол. секретаря Українського Нац.-Демокр. Обєднання п. Володимира **Целевича** в напрямі злочину з § 65 (нарушення публичного спокою). Закидують йому аж три випадки цього злочину. Замітне, що в одному випадку притоку до слідства дала стаття „Слова Польск-ого", в якій денунціюється Українське Нац.-Демократичне Обєднання за його ухвали з 13. травня 1926.

Слідство спочиває в руках відомого судді Словіковського. Видно, що польський націоналістично-реакційний табор асекурується на всякий випадок з огляду на можливі вибори. Очевидно, на той випадок гол. секретар УНДО п. В. Целевич є вже призначеним кандидатом до... тюрми.

З польських справ.

Варшава, 13. жовтня 1926.

Іменування Патека польським послом у Москві послідує за кілька тижнів. До того часу сповнятиме свої функції дотеперішній посол у Москві Кентшинський. — Скірмунт у найближчих днях вертає до Льондону. — Польського посла у Римі Козіцького відвано до Варшави. Кажуть, що Козіцький вже не вернеться на своє становище.

Біржа.

Гроші.

Курс доляра, що вчора обнизився був до 9·06, нині вагався між 9·07—9·08. Канадійський долар 8·98—9·00, чеські корони 0·26·00—0·26·50, леї 0·04·00—0·04·50, франки французькі 0·25·50—0·26·00, франки швайцарські 1·72—1·75, фунти стерлінги 43·00—43·50.

Золото: 20 австр. корон 36·00—36·40, 20 фр. франків 33·50—34·00, 20 нім. марок 42·20—42·70, 10 рублів 45·60—46·10.

Срібло: австр. корона 0·65—0·67, 5 австр. корон 3·50—3·60, австр. фльорен 1·75—1·80, рубель рос. 2·80—2·90, копійки за рубель 1·40—1·45.

Збіжа.

Положення на загал без зміни. Зацікавлення житом, ячменем і горохом. Тенденція вдержана. Пшениця краєва дашенська 44·25—45·25, пшениця краєва селянська 41·75—42·75, жито галицьке 31·75—32·75, ячмінь галицький броварний 30—31, ячмінь галицький до переміловання 27·50—28·00, ячмінь пашний 25·00—26·00, овес 27·00—27·50, бараболі промислові галицький 5·50—6·25, фасоля біла 38—40, фасоля кольорова 30—32, фасоля краса 36—38, горох поляний, горох пів-Вікторія 60—72, 40—44 бобик 31—33, вика 34—36.

Тверезий голос?

Львів, 14. жовтня 1926.

Сіоністично-асиміляторська преса поволі починає робити відворот зі свого антиукраїнського становища. Знак, що зближаються вибори.

Сіоністичний „Нови Дзєнік", забуваючи ще недавню антиукраїнську вакханалію всієї жидівської преси з приводу „геройського" вчинку Шварцбарта, подає признаки деякого отверезіння. А коли користується його голосом навіть львівська „Хвіля", то це признака, що сіоно-асимілятори знають, що вони в своїй неперебірчивій протиукраїнськости посунулися рішучо за далеко.

„Ніколи не впало нам на думку — пише „Нови Дзєнік" — робити українського народу, як такого, відповідальним за ганебні вчинки солдатески і її вождів. Коли впав стріл (тільки один стріл? — Ред.) Шварцбарта, той стан річей зовсім не змінився. Особливо не змінилося наше відношення до погромів і їх винуватців з одного боку, а до українського народу з другого. У вчинку Шварцбарта бачимо розпучливий вчинок одиниці, з якою співчуваємо, яку розуміємо, але за яку не беремо ніякої відповідальности і з якою зовсім не солідаризуємося. Тому наскрізь ясному і простому становищу дала досадний вислів вся жидівська преса (?!). Спірним обєктом є квестія погромів і їх виновника, при чому згори виключується обтяжування тією виною українського народу чи громадянства. В обороні Шварцбарта морально обвинуваченою стороною є Петлюра, а не український нарід. Зі Шварцбартом і його вчинком не солідаризується жидівство, ми солідаризуємося тільки — і то вповні та з глибини нашої душі — з невинно помордованими жертвами погромів. Українського народу не обтяжуємо відповідальністю за погроми не бачимо крови на його руках, як не бачили ми її чотири роки тому, коли спільно боролися за здобуття належного представництва в польському парламенті.

Чому отже Українці, навіть політичні вороги Петлюри, нагло створили петлюрівський фронт (?!) з виразним протижидівським вістрям? Чому нагло повстають гасла бойкоту й антисемітизму в їх рядах?"

Справа погромів! Чи може невідоме Жидам наше становище в тій справі? Хіба ми не виступали проти погромництва, ширеного також у відірваних, комбатантських українських відділах ворогами українських змагань? Хіба тільки поодинокі, тзв. повстанчі українські відділи заплямовані погромництвом? Чи у каламутних хвилях революції й громадської війни не допускалися погромів російські війська Денікіна Врангеля, а навіть поодинокі відділи яскраво фільосемітської червоної армії? Чи під погромництво не підтягається тут обопільної вендети — як з боку Українців (за вчинки обсадженої в перших роках революції Жидами чрезвичайки), так і з боку Жидів (під стягом відплати за мнимі чи дійсні погроми)?

Шість років минуло від хвилі припинення громадянської війни на території б. Росії. Шість років — занадто великий протяг часу, щоби видвигнути справу погромів, щоби її безпристрасно, всесторонно і предметово висвітлити, дійти до джерел цеї суспільної трагедії, встановити її підклад та старатися усунути, щоб моглоб в будуччині хочби в мініятурі нагадати страшні роки розшаління елементарних сил. І колиб жидівським провідникам залежало було на висвітленні тої трагедії, то вони мали досить часу, щоби це зробити.

Тимчасом вони ту справу занедбали, знехтували її. З яких причин? Чи може тому, що не хотіли відкривати ролі жидівського елементу на Україні, чи лякалися дійсности

Наші співаки на чужині.

Виступ Залеського і Руснака у Празі.

На сцені віденської „Народньої Опери" виступав нераз у повоєнних роках вкітість славний барітон Зігісмондо Залеші. Музикальна віденська публика любувалася його могутнім голосом і відтворюваними ним креаціями в ріжних операх і гурмою спішила на ті вистави, в яких він виступав. Не щадили своїх похвал і театральні рецензенти. Саме його імя на афішах стягало до опери людей і робило каси театру повними. Ходили до театру послухати голосу того Зігісмонда Залеші й українські емігранти, але ніхто не прочував, що під тим іменем криється наш земляк Залеський. Правда, ходили глухі чутки, що Залеші родом з Одеси то-що, але Українця в ньому і в його чистій італійській вимові ніхто не підозрівав.

Аж ось на днях виступав Залеський разом з молодим українським співаком, тенором Орестом Руснаком, в Новім Німецькім Театрі у Празі — і з того приводу празька преса, чеська і німецька, розписується широко про великий успіх двох Українців. З тих голосів преси, що в наших руках, виходить, що Залеський і Руснак здобули собі вмить симпатії празької публики. Дуже похвально висказуються про голоси обох і відомі театральні справоздавці празької преси.

Оба наші земляки представилися Пражанам в опері „Ріголєтто". Рецензент „Прагер Прессе" підносить, що барітон Залєський має кольосальний голосовий матеріял і свого голосу не жалує. В дуеті другого акту і в збірній сцені він співав з такою силою і вервою, що цілий театр і в часі його співу і після того гудів від радости. Попри це його голосовий орган зберіг все таки велику дозу теплоти і металю, хоч не цікує його вже більше у всіх місцях однакова свіжість. Щодо молодого Руснака, що співав ролю князя Мантуї, то його голос повний ніжности і солодощів, але ще не закінченого формату. Таким чули ми його перед трьома роками на українському концерті у Відні, так характеризують його і чеські рецензенти, зазначуючи, що його солодкий, хоч не великий голос має ще перед собою змогу й можливости розвитку. На всякий випадок Руснак уже тепер є цінним набутком для лекшого оперового театру.

Радіючи успіхами наших співаків на чужині, важко обігнатися від болючого питання: Чому найліпші артисти примушені працювати на чужих сценах? Чи вина тут виключно в незалежних від нас обставинах? (ім).

Орґанізаційний рух.

Повітовий народній зїзд у Козовій.

Дня 10. ц. м. відбувся Повітовий Народній Зїзд Українського Національно-Демократичного Обєднання в Козовій, бережанського повіту. В зїзді, що відбувся у формі довірочної наради в салі „Просвіти", брало участь 69 делегатів, що заступали 32 громади козівського судового повіту. Учасники — крім міщан-хліборобів з Козови і 7 священиків — самі селяне. На Зїзд прибули також бережанські громадські діячі: д-р Вол. Бемко і кооператор Петро Березовський. Наради відкрив місцевий організатор д-р Микола Стадник. Вказавши на завдання Зїзду, візвав присутніх до вибору президії, до котрої присутні одноголосно покликали о. Павла Штокалка з Кального, Семена Стеця з Козової й Івана Дулебу з Комарівки. Відтак забрав голос делегат Центрального Комітету У. Н. Д. О. п. Олекса Черкавський і виголосив реферат про потребу політичної організації і програму Українського Національно-Демократичного Обєднання. Реферат доповнив д-р Вол. Бемко в незвичайно змістовій, численними фактами з нашого життя, з окрема Бережанщини, ілюстрованій промові. Вивязалася дискусія, в котрій між иншими забирали голос: д-р М. Стадник, о. Бачинський з Комарівки, Олекса Наконечний з Кривого, о. Іванчук з Козової, о. Петрицький з Таврова, п. Мігоцький з Козови і п. Мартинів з Кривого. На внесення комісії-матки приступлено до вибору Повітового Народнього Комітету.

Вибрано д-ра М. Стадника головою, а членами стали: Семен Стець з Козової, Павло Лісевич з Каплинець, Олекса Наконечний і о. Іван Мінко з Кривого, о. Іван Несторович з Козівки, о. Мих. Абрамовський з Дібща, Йосиф Федик з Богатковець, Захар Баран з Іщкова, Степан Гудало зі Слободи і О. Кривокульський з Городища.

З огляду на спізнену пору ухвалили Збори переложити господарський реферат на один з найближчих понеділків і висказали бажання, щоб такі зібрання якнайчастіше відбувалися.

Опісля нововибраний голова д-р Микола Стадник вказав присутним на найближчі завдання політичної організації в повіті. Обговорено працю на місцях і взаємини з бережанською організацією, котрої Зїзд відбудеться в найближчих днях.

Приступлено до останньої точки порядку дня: внесень і інтерпеляцій. Тут видвигнено й обговорено справу „Дністра", небезпеки, яка грозить „Дністрови" від ПДВУ і способи, котрих має українське громадянство ужити, щоб оборонити себе від чужонаціонального нахабства.

З огляду на близький речинець Краєвого Народнього Зїзду Збори наділили господаря Олексу Наконечного з Кривого мандатом делегата Козівщини на загальний Зїзд.

Велике заінтересування громадськими справами, жива участь у дискусії, однозгідне становище присутніх до всіх порушених справ дають запоруку, що Козівщина, в котрій живе ще традиція бл. п. Тимка Старуха, стане небавком одним з найкраще організованих округів.

Всячина.

Людоїдне дерево. З Мадагаскару вернулась наукова англьо-американська експедиція під проводом полковника Юнга і вона привезла звістку, яка подобає на газетну „качку": — істнує дерево, яке проглитає людей. Цю сензацію привіз перший три роки тому географ д-р Осборн, але йому не дуже вірили. Сам він не бачив такого дерева, основувався на свідоцтві численних місіонарів, а ці знову на оповіданні місцевого населення. Одначе д-р Осборн стояв на тому, що можливість такої ростини не суперечить науці, коли є ростини, що приваблюють до себе насікомі, чому не мало би бути й дерева, що вабить людей. У ботанічнім городі в Льондоні росте дерево, яке нищить миші. Найшлись учені, ботанік Ліхе і лікар Фрідльовський, які потверджують цю теорію, бо бачили таке дерево власними очима. Ліхе був свідком, як перед згаданим деревом відбулась сцена справжньої гекатомби: місцеве населення благало навколішки ненаситне дерево, яке проглитало людей. Ліхе описує точно це дерево: воно подібне до великанської смереки: листків усього пять довжиною чотири метри, що йдуть від шпилю до землі, а шириною 80 цм. — тверді, мов шкіра; кожний лист покритий терням грубий на 30 цм. На вершку ростуть квітисті чаші, з яких ллється постійно одурманююча рідина. Одна жінка, з місцевих дикунів, яку приневолили вилізти на верх, щоби напитись з цієї чаші, попала негайно між кліщі листків, які стояли зачинені два тижні, заки дерево не проглинуло всеї жінки. Дерево, річ ясна, проглитає також усякі насікомі та звірята. Як воно виглядає точно, до цього часу дослідники ще не знають. Полковник Юнг приготовляє про нього окремий реферат для ботанічного товариства в Льондоні. Дивні є твої діла Господи! — треба сказати. — Люде годуються деревами, чому дерева не можуть годуватись людьми?!

✝ Посмертна згадка.

Гнат Гамаль, емеритований управитель школи упокоївся в Збаражі дня 6. жовтня 1926 в 76 році життя, в домі свойого сина адвоката д-ра Володимира Гамаля.

Покійний, сам селянський син, ціле життя через 46 літ трудився з посвятою як народний учитель для добра селянства. Взірцевий педагог і громадянин твердого постійного характеру за своїх 46 літ учительської праці, — а 40 літ в самому Підаркові, бобрецького повіту — виховав ціле покоління ідейного селянства — а надто відготовляв молодих хлопців до середних шкіл.

Як член Т-ва „Просвіта" від його заснування причинився багато до основання і розвою читальні „Просвіти" в Підяркові.

Зі своєї скромної учительської платні давав щедрі жертви на „Рідну Шкоку" і инші народні цілі, а навіть вже старцем, будучи тяжко хорим, живо цікавився цілим нашим культурно-освітним життям — і радів нашими здобутками на всіх ділянках нашого життя.

Як високо цінили і як любили Підярківці свойого довголітнього Учителя — послужить доказом факт, що в 1921 році з Америки прислали Покійному емігранти з Підяркова в доказ своєї вдячности і пошани щедрий дарунок. В. И. П. 739 1—1

о. Олексій Руденський, гр.-кат. парох Нивочина богородчанського повіту, помер дня 11. жовтня ц. р. в 65-тім році життя, а 40-вім році душпастирства. Покійний відзначався характерністю і був взірцевим душпастирем. В. И. П.

ОПОВІСТКИ.

Українське Кооперативне Свято у Львові відбудеться в неділю дня 17. жовтня 1926 р. Програма І. на Майдані Сокола-Батька 1) Відкриття свята, 2) Привітання Свята відпоручниками кооперативних і національних установ, 3) Вправи вільноруч (масові) „Соколів, 4) Руханкові вправи „Луговиків" топірцями і „Луговичок" хустинами, 5) Змагання в копаному мячі сільських сокільських дружин: „Сокіл-Бібрка" і „Сокіл-Річечани", 6) Ритмічні вправи львівських „Луговичок", 7) Змагання в перетяганню линвою сокільських дружин, 8) Вільноручні руханкові вправи „Луговиків" і „Луговичок", 9) Вправи списами „Сокіл-Бібрка". — Вправи „Лугів" і „Соколів" при звуках селянських оркестр з Винник, Лисинич, Миклашова і ин. сіл. Початок точно в год. 11. рано. Вступ вільний. — II. В салі „Муз. Тов-а ім. Лисенка" (Шашкевича 5) 1) Стеценко: „Єднаймося" — кантата на міш. хор з фортепяном виконає міш. хор „Львів. Бояна", 2) Реферат дир. Ол. Ковалевського з Луцька: „Єдність української кооперації", 3) Реферат Голови Ради РСУК інж. Юл. Павликовського: „Проблеми української кооперації", 4) Стеценко: „Усе жило, усе цвило" — міш. хор „Львів. Бояна". Початок точно в год. 7. вечером. Вступ на салю за безплатними білетами, які можна дістати в бюрі Ревізійного Союза Українських Кооператив (Словацького 14. III.), а в день Свята від год. 5. поп. при касі. — Добровільні датки на фонд кооперативної пропаганди приймаємо з подякою. — На випадок постійної непогоди відбудеться тільки друга частина програми. — *Ревізійний Союз Українських Кооператив.*

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 30 осіб виступає:

Четвер 14.X. Бібрка.
Пятниця 15.X. Ходорів.
Субота 16.X. Ходорів.
Неділя 17.X. Галич.
Понеділок 18.X. Станиславів.
Вівторок 19.X. Станиславів. 719 6-7

Українські приватні службовики і кооперативне свято у Львові. Згідно з рішенням Головної Ради Союза Українських Приватних Службовиків „СУПРУГА" у Львові з дня 11. жовтня 1926, взивається всіх українських приватних службовиків, щоби своєю численною приявністю на Кооперативному Святі у Львові дня 17. жовтня 1926, як рівнож приєднанням до участи в цьому сьвяті як найбільшого числа наших громадян, чинно причинилися до гідного звеличення успіхів праці наших кооператорів над господарським відродженням Нації. — *Президія.* 1—1

Звичайні Загальні Збори філії Тов. „Союза Українок" в Тернополі відбудуться дня 24. жовтня ц. р. о год. 3 п. п. в салі „Труду" в Тернополі. Виділ.
738 1—1

З Дрогобиччини. Дня 18. жовтня 1926, в год. 1-ій в полудне, відбудуться у Дрогобичі в Народнім Домі дальші довірочні збори Повітової Організації Українського Національно-Демократичного Обєднання (продовження зборів з 11. жовтня) в справах: 1) повітової партійної організації, 2) українського шкільництва в повіті, 3) вибору делегатів на Народній Зїзд у Львові.

Подяка.

Дня 6. жовтня 1926 заснув на віки наш Найдорожчий Батько Гнат Гамаль.

В тім тяжкім горю почуваємося до обовязку зложити нашу щиру подяку передовсім Вс. о. Александрові Голіятові, деканови в Збаражі не лише за розраду та щире співчуття, але за ту сердечну поміч, з якою поспішив нам в нашім нещастю занявшися сам улаштуванням величавого похорону, на якім проводив.

За участь в похоронному обряді та за молебні дякуємо рівно щиро Вс. о. Духовним: о. Василеви Боліновському з Базаринець, о. Василеви Зваричеви з Залужа і о. катехиті Осипові Корельському зі Збаража. Щира подяка Вп. Котуцькому, шкільному інспекторові та Вп. Делегації Учительства зі Збаража як також Всім Знайомим та Громадянству Збаража за останню прислугу Покійному та за вирази співчуття, а Церковному Хорові під проводом п. Бучинського за гарний похоронний спів.

Сердечна подяка Вп. Паням: Голіятовій Евгенії, Величанській Павлині, Балицькій Олені, Тесльовій Ользі і Гаврилюковій Ірені за те, що в часі недуги Покійного відвідували його та приносили йому за буття в його болях, як також за їх труди підчас похорону.

Особливішу щиру подяку складаємо Вп. д-рові Андрієви Гаврилюкові, лікареві в Збаражі, за те, що в часі 2-місячної недуги Покійного спішив до Нього днем і ночію та своєю совісною лікарською опікою лагодив його терпіння.

Збараж, дня 11. жовтня 1926.

Д-р Володимир Гамаль
з женою Оленою.
740 1—1

„е“, то й аргумент сторонничости відпадає.

Нічого сказати: котюзі по заслузі. Єдина польська літературна слава світова ганебно розвіялася. Ганебно і бе відклично.

Осуд Г. Сенкевича польонофільським французьким публіцистом і критиком такої міри, як Л. Доде, не минувся без відгомону. Повторяла його вся французька преса, притакуючи без ріжниці партій.

Шкода, що не маємо під рукою тогочасної статті Доде з мотивами його предложення про Сенкевича. Шкода, бо варто би навести її цілу. Не маючи її, мусимо вдоволитися тільки коротким висновком з неї, який Доде навів якраз тому місяць, у передовій статті своєї газети, під заг. „Фальшиві архитвори“. Про „нашого“ Сенкевича читаємо там осьщо:

„З останньої епохи треба серед фальшивих архитворів навести на першім місці „Quo vadis“ — з його картиною тандитної старини (antiquité en toc), з його Петронієм, випомадованим і вилизаним, наче статуетка над несмачним годинником, арбітра не elegantiarum, а stultitiae“.

Чи треба Вам більше?

В. Левицький.

Свято книжки.

Декілька років тому загальні збори членів Т-ва „Просвіти“ у Львові визначили місяць жовтень на свято книжки. Мотивом встановлення такого свята в Галичині було те, що значна частина населення цієї країни зовсім байдуже ставиться до книжки як до чинника духової культури, в наслідок чого українська книжка дуже мало поширюється, а це в свою чергу зле відбивається на самій продукції української книжки. Виховати пошану до книжки, викликати інтерес до української книжки, поширити її серед широких кол громадянства — стає завданням свята книжки.

Доводиться з сумом стверджувати, що з кожним роком зменшується книжкова продукція в Галичині, що українські часописи — один за другим — припинюють своє істнування. Так саме цими днями поповнилася ця мартирольогія журналом, що був покликаний задовольняти духові потреби нашого юнацтва — я розумію тут журнал „Молода Україна“, який скінчив своє молоде життя на 4-му році свого істнування тільки через малу кількість передплатників.

Давно вже стало аксіомою, що культура народу визначується розміром книжкової продукції. Отже вбогість нашої книжкової продукції дає свідоцтво нашій культурі. Але крім цього показчика є ще один, який дозволяє нам зрозуміти байдужість нашого народу до книжки взагалі, а до української книжки зокрема.

Справді, чи може бути мова про пошану до книжки, про поширення української книжки, коли майже половина українського населення Галичини (48·4 проц. у віці від 10 років і старше), як це виявив останній перепис населення, не вміє ні читати ні писати? Одначе згідно з тим же обчисленням нараховується в Галичині коло 1.300.000 Українців зазначеного віку як грамотних. Якже вони задовольняють свої духові потреби щодо читання книжок?

Головним джерелом, що заспокоює ці потреби читачів, для більшости українського населення Галичини є бібліотеки філій і читалень Т-ва „Просвіта“. Таких бібліотек при кінці 1925 р. нараховувалося 1.142 зі 115.388 книжками, себ-то на кожного грамотного припадає менше ніж 1/10 книжки з числа тих, що є в тих бібліотеках!

Другим джерелом стають ті книжки, які позичає читач у місцевого інтелігента: пан-отця, учителя, кооператора й т. д. Але чи багато з інтелігенції може похвалитися не то що добірною бібліотекою, а хоча би просто будьякою збіркою книжок, крім календарів та суто-спеціяльних книжок, відповідно до свого фаху?

Накінець третім джерелом є власна бібліотека читача.

На жаль, у нас не провадиться дослідження того питання, скільки і які саме книжки має кожна хата того чи иншого села або міста. Колиб ми мали такі дані бодай з 2—3-х сіл на кожний повіт (для такого „виборочного“ дослідження можна було би взяти одно село в глухому кутку повіту, а друге — біля культурного осередку), то це дозволилоб нам встановити — бодай приблизно — книжковий скарб нашого селянства. У всякому разі без помилки можна сказати, що в тих скарбах лише виімково знайдете видання останніх років, бо українська книжка, що вийшла у світ після великої війни, в більшости своїй знайшла дуже малий збут.

Таким чином свято книжки має перед собою три ріжні обєкти — неграмотних, грамотних селян і робітників і т. зв. інтелігенцію: тому повинно користуватися ріжними засобами щодо здійснення свого завдання.

Для перших — свято книжки внесе в свою програму заклик до поборювання неграмотности, популярний реферат про значіння книжки в життї окремої людини й цілої нації, збірку гроша на поширення „Просвітних Листків“, що видала „Просвіта“ у Львові для найширших кругів населення, і т. д.

Для других — свято книжки внесе в свою програму заклик до відкривання бібліотек і читалень „Просвіти“, збірку гроша на поповнення книжками істнуючих бібліотек, тим більше, що саме на місяць жовтень українські видавництва та книгарні встановлюють знижку з номінальної вартости книжки, реферат на одну з тем, що в тій чи иншій мірі звязаний з книжкою чи бібліотекою, і т. д.

Накінець — інтелігенції свято книжки нехай нагадує про її обовязок ввести книжку до своїх щоденних потреб та про її обовязок працювати на культурному полі серед свого народу.

Отже кожний має можливість в місяці свята книжки внести свою частку до збогачення нашої духової культури коли не словом — живим чи друкованим, то ділом.

Ст Сірополко.

Прага 11. X. 1926.

НОВИНКИ.

— **Драматичний конкурс.** „Кооператива Український Театр“, яка розписала конкурс на оригінальні драматичні твори вже склала жюрі для прочитання та оцінки присланих пєс. Жюрі складатиметься з семи осіб: один представник „Наук. Тов. ім. Шевченка“ (ще неделегований); від „Просвіти“ — М. Галущинський; від „Товариства письменників і журналістів“ — Катря Гриневичева; як знавець театру — дир. О. Стадник; від „Кооперативи Український Театр“ — М. Рудницький. Крім цього запрошені кооперативою В. Дорошенко і О. Луцький. Пєс прийшло понад 20. „Кооператива Український Театр“ сподівається, що жюрі зможе скінчити свою працю до кінця цього року.

— **Подяка С. Русової.** Одержуємо такого листа: Не маючи змоги персонально подякувати усім тим організаціям і всім тим особам, що були такі ласкаві і вітали мене з пятидесятиліттям моєї громадсько-літературної праці, я прохаю Високошановну Редакцію „Діла“ надрукувати в найближчому числі таку мою заяву: „Цілком несподівано для мене українське Громадянство на протязі біжучого року улаштувало кілька дорогих для мене ювилейних свят з нагоди 50-ліття моєї громадської та літературної діяльности. Весною — перші витали мене мої слухачі — студентки та студенти Педагогічного Українського Інституту в Празі, вітала мене і Жіноча Спілка. Літом мої товариші-професори та лектори Інституту а тепер, спочатку осени три організації — Національна Жіноча Рада, Соціольогічний Інститут та Український Комітет. Всі вони улаштували мені щире свято, на яке озвалось чимало українських організацій поза межами Чехословаччини, чимало українських діячів, так, що я була зворушена до глибини душі, бо не почуваю себе вартною такої пошани. Усім дорогим моїм близьким і далеким друзям, усім шановним українським організаціям, що вшанували мене своїми ласкавими привітами я висловлюю свою горячу подяку, вони дають мені нову силу та енергію в мої старі роки продовжувати мою незначну працю для розвитку української педагогічної думки. — Проф *Софія Русова.*

— **Одно занедбання.** З філятелістичних кругів дістаємо такі уваги: Велика шкода, що ані віче наше товариство ані комітет Станиславівського Ярмарку не впали на помисл видати з приводу того Ярмарку памяткові марки, які приліплюється біля звичайних почтових марок на картках і листах. Через Ярмарок перевинулося до десять тисяч людей і такі марки булиб радо купували всі. З того був би і гарний дохід, і добра пропаганда для Ярмарку, і культурна (хоч яка дрібна!) памятка, що вказувала би і нагадувала би всякому про отсе наше досягнення на економічному й культурному фронті. Жалко, що в нас так мало помислових людей! Чужинці використалиб напевно і в цьому напрямі таку добру нагоду, як організація Ярмарку.

— **До вони є.** „Слово Польске“ подає до відома, що на святі відкриття памятника в честь 60 польських жовнірів у Лопатині крім архиєпископа Твардовського, представника воєвідства і військових, промовляв „імєнєм Русінув“ о. Сас-Яворський.

— **Озвірілий.** Жахливі історії про дегенерованих або злочинних типів, описувані врядигоди пресою десь з широкого світа починають повторятись щораз ближче до нас. Варшава судитиме цими днями якогось Круліковського за порізану в куски дівчину і передану у шкіряній валізі на схованє на залізниці. Порізана дівчина, залізниця і пакунок — повторилась серед нових таємних обставин між Коросном і Яслом. Сторожиха Кася Хорих у Яслі найшла в пивниці якийсь пакунок, де був кусень кадовба від шиї до ребер. Другу частину того самого тіла найдено на залізничім шляху біля Коросна. Бракує ще третя, найважніша частина: голова. Підозріння паде на якусь даму, що їхала цими днями на цій лінії з трьома пакунками, подібними, як найдені. Мала також спільника; звернула увагу кондуктора тим, що зміняла напрямок їзди. Покищо слідство не дало ніяких висліджів і злочин полишений здогадам: чи його підклад є сексуальний, чи є попросту вбивством матері, яка хотіла позбутись своєї дитини.

— **З людської менажерії.** 6 місяців вязниці дістав студент медицини Прімак за те, що замісць студіювати способи лічення людського тіла, волів у найбільше неприличних формах фотографувати своє тіло і чуже, на те, щоби пересилати ці знимки до віденської фабрики порнографічних фотографій; цей медичний фотограф приваблював до себе професіонально молоді дівчата. — Кімнатний маляр Немец не хотів утримувати своєї незаконної дитини і скинув її разом з її мамою із сходів. — У кольбушівськім повіті, селянка Хрустель при помочі свого любка вбила свого мужа і поховала в лісі; злочин вийшов наверх.

— **Податок на дороги.** Міністерство публичних робіт приготовило проєкт закону, щоби (річ ясна!) наложити новий податок. На направу доріг, які стають щораз гірші. А податок мають платити всі, що мають коні та авта. Зате не будуть платити инших анальогічних (?) податків. Фаховці твердять, що коли ще кільканацять літ дороги будуть занедбані, вони щезнуть з лиця землі, тому треба їх направляти яко мога швидше. Все це дуже гарно. Але чи коли із селян здеруть ще одну шкіру на направу доріг, чи їх гроші справді підуть на дорогу, їм потрібну, а не якоюсь иншою дорогою?

— **Статистика Львова.** Цікаво приглянутись рухові Львова на протязі одного місяця. Статистика за липень приносить такі цифри: 200.000 гектолітрів зужитої води денно, себто приблизно один гектолітр на особу. Цю велику скількість витраченої води можна розяснити хіба засобами ощадности централі водопроводів, яка на деякі години зачиняє воду; кожний хоче забезпечитись перед таким „осушенням“ свого помешкання і наповнює водою ванну, баняки та відра, на те, щоби стояли на всякий випадок. У липні було 207 крадіжей (більше як 6 денно); 165 арештованих за волокитство; 16 грабіжей, 10 тяжко ранених від випадків, 60 арештованих за пянство, 152 арештованих за нарушення дрібних параграфів. Зате в рубриці „нарушення моральности“ ні одного випадку, 7 пожеж. Вислано 1,231.069 листів, а прийшло удвоє більше: 2,889.266. Листівок вислано 334.665, а прийшло аж 1,048.032 (ті, що виїзжають на село або до купелів мають завсіди більше часу та охоти писати листівки, ніж ті, що засуджені на липневий побут у місті). Вислав Львів 5,152.862 зол., а одержав 7,629.564 зол.; вислав 27.284 телеграм, а одержав 29.558. Трамвай дістав 557.530 зол. за перевіз 2,902.243 осіб. Приїхало 13.510 осіб. Рятункове поготівля интервеніювало в 1050 випадках. Побитих 159 осіб, 35 з поломаними костями, 38 укушених (ким, невідомо), 24 затроєних.

— **Від політики до сільського господарства.** Падеревський, може це не всім відомо, має у Швайцарії свою віллю — у малім містечку Морж, біля Льозанни. Там він не тільки грає на фортепяні, а і займається плеканням виноградників... і дробу. Це заняття вибрав він після того, як розпрощався з політикою та дипльоматією. Кажуть, що його дріб славиться на всю Швайцарію. Дуже характеристичне те, що чимало бувших російських генералів і політиків, які втікли підчас революції на французьку Рівєру, займаються там тепер також годівлею курей і кріликів. Видко, що така еволюція є природна.

— **Варта бути двійником.** Якась американська фільмова фірма запропонувала скромному французькому пароховi Бернарові мільон франків, коли він схоче виступати у фільмі як папа Пій XI. Отець Бернар має бути такий подібний до папи, що коли він недавно був у Римі, вартова служба у Ватикані віддавали йому почесть як папі, а сам папа, приймаючи його на авдієнції, був здивований незвичайною схожістю з ним. Питання: чи отець Бернар заробить такі великі гроші, залежить від дозволу його зверхника, епископа з Бове. Одночасно часописи приносять звістку, що славна мадярська артистка Шарі Федак їде тепер до Америки, де хоче поручити до фільми зовсім невідомого молодця, який має бути похожим мов близнюк на недавно померлого артиста Валентіно. Гей! Чи нема десь між нашими земляками когось похожого (зверху) на Наполеона, Муссоліні або бодай Чарлі Чапліна?

— **Він на чахотку найдений?** Один з найбільших спеціялістів у недугах на легені, професор берлінського університету Лешке подав до відома на конгресі в Дюсельдорфі вислїди своїх праць над лікуванням чахотки. Дотеперішній середник славного професора Коха мав у собі надто велику скількість отруйних елементів при застрикуванні розчину зі золота. Тепер насвідком дослідів данського лікаря Мельгардта, що винайшов препарат „санокрізін“, який ці елементи прочищує, проф. Лешке міг витворити середник „тріфаль“, який для недужих не є шкідливий і лічить чахотошних у 75 проц. випадках.

— **Світова хроніка.** Муссоліні, дбаючи про розвиток національного промислу, засів на кільканадцять засідань з кравцями і доручив їм створити зразки італійської моди, так, щоби Італійці (головно Італійки) не потрібували йти на шнурку французької моди. — Голова мадярського уряду Горті одержав прохання з 10.000 підписами, щоби помилувати гр. Віндішгреца, фальшівника французької валюти. Що значить бути фальшівником з патріотизму! — Радянський уряд призначив 700 карб. на направи Ясної Поляни Толстого. — При правничім факультеті празького університету відчинили новий інститут кримінольогічний, призначений головно для прокураторів, карних оборонців, поліційних і жандармських оборонців. — У Льондоні повстало підприємство, яке має вибудувати найбільше кіно в світі. Коштуватиме воно 750.000 фунт. шт. і помістить 10.000 глядачів. — У Берліні арештували вчителя природничих наук, Шумахера, який на протязі літ у ріжних музеях і наукових кабінетах крав книжки і препарати зі своєї спеціяльности, між иншим збірку 20.000 насікомих. — У Португалії, на підставі офіціяльної статистики є 80 проц. неграмотних. — Бувша цісарева Зита переїзжає до Тоскані на замок Піяноре, де вже живуть її три брати (з родини Бурбонів-Парма). — Біля Генуї найдено величезну черепаху: довгу на 110 цм. і широку на 70 цм., вагою одного сотнара. На її спині може вигідно сидіти кілька осіб. — 600 рабінів обвинувачено в Ню-Йорку за нарушення закону про заборону продажі алькоголю. — Великий індійський поет Рабіндранат Тагор заїхав у своїй подорожі по Европі теж за Варшаву. — Підчас летунських змагань за велику італійську нагороду згинув у Римі чехословацький летун д-р Зденко Льгота, відомий зі своїх далеких летів і акробатичних штук на апараті. — Папа Пій XI. пише свої споминки і книжку про св. Франціска з Ассізі, він видасть ці книжки під своїм дійсним прізвищем Ахіль Ратті.

чи з яких-небудь инших причин, — годі додуматися. Факт, що вони того не зробили, хоч це лежало в першу чергу в іхньому, а опісля й нашому інтересі. Одначе самочинно ми не могли займитися тією справою, не розпоряджаючи ні відповідним апаратом, ні відповідними засобами. Врештою, наше незавидне повоєнне становище примусило нас звернути увагу на инші справи.

Замісць перевірки відносин, настроїв і трагічних вчинків того часу панувала могильна мовчанка в жидівському таборі. Буря зірвалася, аж тоді, коли на вулицях Парижа злочинець шістьма стрілами поклав трупом нещасного, безборонного політичного еміґранта, коли з премедитацією і насолодою діравив людину, якій можна робити богато закидів політичної натури, але не можна її обвинувачувати в свідомім погромництві, або в потуранні низьким інстинктам. Доки живий був Петлюра, доти не звалювано на нього тягару відповідальности за погромництво. Аж коли смерть з руки нікчемного злочинця, якого „розуміє“ жидівство, поклала на нього свою нестерту печать, на його могилу почато звалювати гекатомби жертв. Чи це можна підтягнути хоч би під примітивну, первісну етику? Після того заговорила вся жидівська преса, всі жидівські громадські установи, жидівський посольський клюб у Варшаві видав спеціяльний комунікат, який не лишив ніяких сумнівів щодо своєї напрямної. Було ясно, що повстає одноцільний жидівський фронт проти українства, фронт, якого змаганням заплямувати визвольні змагання української нації.

Прикметою Жидів є те, що вони залюбки кидаються на слабших. І тепер коли вони побачили, що український нарід не здійснив вповні своїх змагань, вони ринули на нього всією своєю розгоновою силою.

Одначе найшли несподіваний відпір. Удари почато відбивати, і це трохи протверезило. Здивов ні питаються вони, „чому Українці — навіть політичні вороги Петлюри — створили петлюрівський фронт з виразним антижидівським вістрям?“ будучи противниками богатьох політичних кроків пок. от. Петлюри, які ми нераз осуджували і якого політичну лінію ми поборювали, вважаємо, що це виключно наша справа, до якої нікому немає діла. Врештою, ми ніколи не ставали й не стаємо в „петлюрівськім фронті“, тільки у всеукраїнськім фронті. Є це явище наскрізь природне, що коли проти якоїсь збірної одиниці (нації) виступає солідарно инша збірна сила, то вона автоматично єднається, якщо не хоче допустити до свого роздавлення. Тут причиновість не все мусить йти по лінії виключно політичній; може вона розвиватися і по лінії моральної натури. Розуміється, що про ніякий антисемітизм у нас і мови не може бути. Коли ми стараємось підноситися економічно і розбудовуватися суспільно, то не тому, щоби Жидам робити прикрість, але щоби собі, як збірній одиниці, принести користь. Коли нам приходилося коли-небудь говорити з відповідальними жидівськими діячами на тему їх ухилів в українсько-жидівських взаєминах, то ми постійно чули тверде слово: не оглядаючись на нікого і на ніщо, ми робимо тільки те, що для **нашого народу** є корисне, що для жидівства є додатне. Дозволите, що й ми підемо вашими слідами.

Як усе ми співчували з **невинними** жертвами погромництва, так і сьогодня наше співчуття з ними. Можемо повитати заяву сіоністичного органу, який у свойому відвороті вже не обтяжує за погроми українського громадянства і не солідаризується із вчинком Шварцбарта. Жалїємо тільки, що така одинична й анонімова заява є мало авторитетна і поки що невистарчаюча. Всеж таки є це тверезий голос. Якщо таких голосів буде більше, і то не лише в **одній** справі, але в комплексі українсько-жидівських взаємин, то ніщо не буде стояти на перепоні відновлення українсько-жидівської дружби.

Польський рекорд.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 9. жовтня 1926.

I.

Є у Франції який десяток нагород, видаваних що-річно за найкращі у даному році твори гарного письменства, передовсім романи. Серед них дві — нагорода Академії французької і нагорода Академії Гонкурів — мають національне значіння і — так сказатиб — абсолютну повагу: доволі невідомому авторові дістати одну з них, щоби імя його було вмить відоме не тільки в цілій Франції, а й за границею — адже ніодна в світі література не має такого, як французька, розповсюднення по всіх краях цивілізованого світа.

Крім слави, нагороди ті приносять авторові також гарну суму франків, суму, яка одначе, правду сказати, з року на рік в порівнанні з попередньою матеріяльною вартістю падає разом з упадком вартости французької валюти. Та не в тій сумі головна вартість великих літературних нагород. Головна їх користь — торгово-книгарська. Величезна більшість друкованих книжок обмежується накладом 3—5 тисяч примірників, які в міру продажі приносять авторові означений контрактом зиск. Та вистане, щоб автор одержав за якусь книжку одну з великих річних нагород, аби наклад піднісся на кількадесять, а то й кількасот тисяч примірників, тай щоби піднялася також участь лавреата в зиску за кожну продану книжку.

II.

Річ людська, архилюдська й неминуча, що далеко не всі нагороджені книжки й автори, після хвилевої слави, вдержуються і на будуче на висоті осягненої удачі. Літературні судді не непомильні; буває, вони нагороджують книжку, яка незабаром, мимо високої нагороди, попадає в нівеч забуття; час і історія не ратифікують, буває, суду не тільки карних і політичних, а й літературних трибуналів. Нагороди, зі всіми своїми моральними й матеріяльними користями, попадаються, буває, книжці невартій не то нагороди, а й доброго слова. Буває таке — не так часто, правда, але й не так то вже й дуже рідко.

Одначе нарешті воно не таке то вже страшенне нещастя, коли хтось незаслужено одержав нагороду, славу й гроші. Натомісць явище сумне, иноді трагічне, коли талановитий, або й геніяльний письменник надармо добивається зрозуміння і признання в своїх сучасних, і коли він — буває й таке — знеохочений неудачами, згіркнілий, зломаний кидає з рук перо, яке видало непізнаний архитвір, тай забутий докоротує свого віку, в недостатку навіть.

На ту трагіку непізнаного архитвору і запізнаного письменника звернув був тому щось два-три роки прилюдну увагу один з чільних тутешніх письменників; він предложив французькому літературному світові зложити окрему академію та визначити нагороду для неоцінених у своїм часі авторів добрих книжок. Нехай бодай по смерти промінь слави освітить нещасливого автора! Нехай бодай його жінка або дитина зазнає матеріяльних вигод, які дає нагорода і добре продавана, з забуття видобута книжка!

Сумовита слава, мелянхолійна нагорода, та яка шляхотна, гарна ідея!

III.

З нагоди дискусії над цим предложенням, вповні його одобряючи, підніс Л. Доде ще инше, доповняюче предложення: вибр ти літературне jury, якого члени означували б книгу й автора, що одно покоління раніше користувалися славою і нагородами—незаслужено. Иншими словами Л. Доде домагався, щоб в інтересі здорового літературного смаку публики, збаламученої незаслуженою нагородою і славою даної книжки, тай в імя свого рода літературної справедливости, кожного року означати нагороду на виворіт: здирати незаслужену славу з фальшивих архитворів („faux chefs-d'oeuvre“).

Ставлячи це предложення, Доде зараз-же, в тій самій статті, предложив і першого автора й першу книжку до тієї „нагороди“.

Автор той — Генрик Сєнкевич, а книжка — Quo vadis.

Треба знати становище, яке займає в сьогоднішнім літературнім світі Франції Л. Доде. Те становище — першорядне, і — річ замітна — зовсім незалежне від політичних поглядів того письменника. В літературі він шукає і піднімає дійсні таланти і заслуги незалежно від партійної, а то й расової приналежности даного автора. Хоча Доде монархіст і консерватист, то Академія Гонкурів, котрої він найвизначніший член, дала свого часу нагороду комуністові Барбюссові за книжку „Огонь“. Хоча Доде антисеміт, то він таки на силу вирвав нагороду для полу-Жида Пруста, тай він гарячою статтею вивів на літературну арену повнокровного Жида Кесселя. Політичні статті редактора націоналістичної „Action Française“ можна ігнорувати, його повістей не любити, але його психольогічні і літературно-критичні розвідки і книжки стоять нині в першім ряді французької продукції в даній ділянці: ізза них Доде має чимало признань і заяв пошани навіть від своїх завзятих політичних противників.

IV.

Тим замітніший був його виступ проти фальшивих архитворів, узурпованою славою окутаного фальшивого велитня літературного—нашого доброго знайомого і приятеля Генрика Сєнкевича. Ще й тим замітніший, що Доде католик і консерватист, в політиці прихильник Польщі і союзу з нею, а Сєнкевич теж маніфестувався католиком і консерватистом, особливо-ж у „Quo vadis“, тай був архи-Поляком. Як би так був накинувся на польського великана якийсь вольнодумець або комуніст! Нічого природнішого, сказали би Поляки. Але коли вивернув польського ідола з неналежного йому педесталу редактор польонофільської „Action Françai-

---

ОЛ. БАБІЙ.

Рабіндранат Такур у Празі.

Золота Прага хвилюється. Приїхав до неї в гості найбільший поет і фільософ Індії — Такур (Tagore).

Ця вістка сколихнула й мертвецький спокій української еміґрації. Всі спішать побачити великого гостя з над Гангесу.

Найкраща саля в Празі „Люцерна“ битком набита. Десята година вранці 10. жовтня, в неділю... Напружена тишина... Чому не надходить... Спізнився? Хворий? Публика хвилюється... Минуло пів години... Неспокійне, жадібне вражінь жіноцтво виявляє невдоволення.

І нагло — Він.

У довгій індійській тозі темнорожевого коліру, з довгою сивою бородою велична постать старця фільософа. Підходить на сцену — кидає книжку на стіл... Буря оплесків...

Рабіндрант Такур дякує за оплески індійським звичаєм, складаючи руки на груди... А в кожнім його русі стільки величности, що її нечасто стрічається в людей. Звичайно „великі“ люде тратять свою велич, коли побачити їх. У Рабіндраната навпаки: в ньому не розчаровується ніхто, побачивши його. У його особі більше маєстатичности, ніж на його портретах. У ньому справді є щось і з поета пророка, щось небуденне. На його чолі справді тавро безсмертя.

Він читає реферат про мистецьку творчість. Читає по англійськи, а один з членів перекладає це на чеське. Реферат — це скорочений зміст того, що можна прочитати між рядками творів Такура.

Для нього творчість — то найвища еманація абсолюту, це доповнення й удосконалення природи. Слово поета, це слово природи, що тужить за досконалістю.

Бути творцем, це бути знаряддям Бога, рильцем у його руці.

Тільки через творчість людина стає чоловікобогом, наближається до вічного, тільки творчість — це побіда над аморфною матерією, тріюмф духа. Життя коротке, мистецтво вічне.

Реферат не залишає великого вражіння, може тому, що про зміст його більшість публики довідується з уст перекладача.

Але тепер надходить найважніша точка: Великий поет читає свої найновіші твори в оригіналі. Зі сцени пливе чарівний струмок поезії індійської країни.

Незабута хвиля! Ніяке перо не в силі передати того вражіння, яке залишають рецитації Рабіндраната. В його устах його чарівні поезії в прозі набирають такої краси ритму, що ментами забуваєш — чи це дивна гра зачарованого інструменту, чи деклямація людини.

Музика віолінчелі, шелест пралісів Індії, шум Гангесу — і глибінь релігії браманізму оживає в його слові. Аж в рецитації Такура відчувається, чим стає слово в устах справжнього поета.

Без штучного патосу, без театральних жестів, — просто, щиро, а так величньо, що відразу чуєш всю стихію слова, закуту в нього тисячеліттями старої, великої нації. Бо, щоб так говорити, треба мати за собою культуру тисячеліть.

Варто бачити жести рук Такура підчас рецитації.

Так. Тільки така рука могла створити перлини любовної лірики „Садівник“.

Тільки ця рука може мати це почуття міри, гармонії, у якій ні одного зайвого слова, згука.

Ніхто не розуміє слів Такура, але чи треба розуміти музику скрипки? Її чується душею... і без потреби Чех перекладає ці твори — грубо, просто...

Найбільші прозаїки, люде з купецькими душами філістрів, вороги поезії, циніки попадають в екстазу, слухаючи рецитацій Рабіндраната.

Хто не чув Такура, той не знає, що є краса слова, що є мистецтво! — чується скрізь.

— Яка марна, нікчемна вся наша футуристична писанина в порівнанню з поезіями Такура — говорять Українці.

— Яке вульгарне все наше революційне і пролєтарське мистецтво. Аж соромно за нас!

Ось тут прийти всім нашим графоманам навчитись шанувати слово, ритм, згук, образ!

— Ні! Поезія це не пережиток. Воно вічне, як вічне життя! — Доказом — Такур.

Навіть ті, що ненавиділи Такура за його квієтистичний світогляд, культ пасивности контемпляції — тепер очаровані.

У богатьох жінок — сльози на очах. Поет кінчить, відходить, але публика все тиснеться до сцени і безконечними оплесками примушує Такура вийти ще раз і деклямувати... Жіноцтво вдирається аж на сцену, щоб близько бачити його.

Він деклямує знов.

Ні, це не говорить поет! Це говорить божеська краса устами свого вибранця... Кінець... Поет відходить... Всі вертають із вірою, що життя прекрасне, коли воно родить таку творчість — як поезії Рабіндраната...